

V Á N D O R I S K O L A

Szeptember elsején került sor a Vándoriskola végzett növendékeinek diplomázására, és az újonnan jelentkezettek felvételi bemutatkozására. A Magyar Művészeti Akadémia székházának nagyermeiben a mesterek zsűrije előtt Fiülöp István, Márton László Attila és Révai Attila mutatta be diplomamunkáját. Tevékenységük elismeréseképpen a zsűri mindhármuknak diplomát adott. Az öt jelentkező közül

felvételt nyert Berta Attila (Pozsonyi Műegyetem), Krieger Orsolya (Ybl Miklós Műszaki Főiskola) és Gutowski Róbert (BME). A felvettek a Bodonyi, a KVADRUM és a KÖR irodákban kezdik vándoréveiket. Alább közöljük a diplomát nyert vándoriskolások számadását vándoréveikről, és Szécsi Zsolt beszámolóját is, amely legutóbbi (1999/4) híradásunkból sajnálatosan kimaradt.

A Magyar Művészeti Akadémia Kecse utcai székházában a diplomázásra és felvételi vizsgára összeült zsűri. A tagok, balról: Makovecz Imre, Sáros László, Bodonyi Csaba, Dévényi Sándor, Zsigmond László, Kampis Miklós, Krizsán András és Herczeg Ágnes

SZÉCSI ZSOLT

1992-ben Ekler Dezső irányítása mellett készítettem komplex féléves tervemet a városépítészeti tanszéken. Ekkor találkoztam először a Makona Egyesülés által képviselt építésszel, gondolkodással.

1994-ben felvételiztem a Vándoriskolába, de csak 1995 tavaszán kezdtem meg vándoréveimet a Makona Kft.-ben, Makovecz Imre irányítása mellett. Az első nagyobb feladat a lendvai színház belső falnézeteinek építészeti megjelenítése volt. Ebben a munkában főleg Gerencsér Judittal dolgoztam együtt. Felejthetetlen emlékek Makovecz Imre konzultációi, a vele való beszélgetések. Örülök, hogy megismerhettem őt, és köszönöm, hogy a tőle kapott energiával feltöltődve számos magánéleti válságon tudtam túljutni.

A drezdai Weise und Treuner iroda olyan, mint egy nagy család. Jó hogy nem túl nagy a korkülönbség mester és tanítvány között. Sok érdekes munkán dolgoztam, de különösen nagy hatást tett rám a nyugalom és az odafigyelés egymásra és az ott folyó munkákra. Drezda a maga hihetetlen szépségeivel, a vasárnapi séták a Zwingerben, az esti sörözések, beszélgetések Andreással és Kelffel azóta is eszembe jutnak. Először itt éreztem a hátrányát annak, hogy nem értek a számítógépekhez. Következő utam Kecskemétre, a Farkas és Guha építészirodába vezetett.

Farkas Gábor személyében egy sok tapasztalattal rendelkező, nagy tudású mestert ismertem meg, aki igyekezett tudása legjavát átadni és segítségemre lenni. Sok érdekes és megtisztelő munkán dolgoztam. Ilyen volt az izsáki Piac tér tanulmányterve, vagy a diplomamunkám során bemutatásra kerülő ikerház. Itt ismerkedtem meg a számítógépes rajzolás alapjaival.

A következő állomás az AXIS építésziroda volt. Sajnos nem tudtam úgy bekapcsolódni az iroda munkáiba, ahogy azt Salamin Feri és én is szeretnénk volna. 1997 januárjában státuszt ajánlottak fel az újjászerveződött Lakóterv Rt. ben, amit elfogadtam. Így az ottani munka mellett folytattam a vándoriskolát.

Utolsó állomáshelyem a Paralel Kft. volt. Mestereim, Kravár Ágnes és Szentesi Anikó kezdetől fogva felnőtt építészként kezeltek. Első nagyobb lélegzetű munkám a bakonybéli volt SZOT szálló átalakítása volt Kravár Ágnes irányítása mellett. A második nagylélegzetű feladatom a Merényi Gusztáv Kórház és Rendelőintézet átalakítása volt Szentesi Anikó instrukciói alapján.

A vándorállomásokon végignézve örülök, hogy megfordulhattam a Makona Egyesülés szellemi műhelyében, és jó látni és tudni, hogy tartozom valahová. Végezetül: köszönöm valamennyi mesterem és munkatársam bizalmát, türelmét és barátságát.

FÜLÖP ISTVÁN

1995. Diploma előtt, de a népi építészeti TDK és a Csete-táborok után. A mindent és semmit sem tudás időszaka. Vándoriskola. Kósza hír. Kósza lehetőség. Érdekes próbatételnek ígérkezett a felvételi: *Nagymaros, ravatalozó*. Akkor éppen Hollandiában voltam. A diplomához a börtönöket, a felvételihez a temetőket jártam. A zsűriből csak Imre bácsit ismertem. Látásból. Felvettek. Valami – amiről akkor fogalmam sem volt – elindult. Bennem is.

Az első iroda a Kvadrum volt. Legelőször Batának húztam valamit. Dunaszerdahelyre. Aztán jött Zsiga. Családi ház-konszignáció. Nehezen ment, de elmondta. És még nagyon sok mindent elmondott, amin azóta már mosolygok. Zsigánál épszerk.-kérdések nem voltak. Mások igen. Ahhoz meg, hogy a tárgyalás-, szerződés-, művezetés – és még Isten tudja mibeli jártasságát, jártasságot nem, hogy kitanuljam, de egyáltalán megközelítsem – kis mafla voltam. Zsiga érezte ezt. Közben elkészült a börtön terve is. Bata érdeklődött. Jólesett. Emlékszem a vanília-citromos illatra. Jani folyton üvöltött, Heil Tibi asztala meg folyton kávéfoltos, grafitos és egyáltalán, a végletekig lehasznált volt, és – vagy de – mindig kikerekedett valami a kb. 1:400-as vázlatokból. Keveset beszélt, de a hangulatokra emlékszem. Balassa irtózatosságot tudott dolgozni – egy kézzel is. Mindenki tanított, ha nem is tudott róla. Mindegyiküktől tanultam, ha akkor nem is tudtam róla.

Megépült első tervem – a Kvadrum Kecse utcai falépícsője. Tízből heten megbotlanak rajta. Megszületett a saját sír, azóta is egyik legkedvesebb tervem. Aztán Kampis mester születésnapja Lajosmizsén. Akkor azt hittem minden konferencia olyan lesz, de hamar rájöttem, hogy nem.

'97 áprilisában átültem az Axisba. A Szilágyi Dezső tér megszűnt. Nagyon sokat járok arra. Mostanság minden nap. Közben elindult a főiskolán a másoddiplomás szakmérnöki képzés. Senki sem értette, hogy mi ez és minek.

Először Tusival rajzoltam egy lovarda-kivitel Hortobágyra. Aztán az első önálló kiviteli terv. Nagyon lassan és nehezen, kínlódva ment, de megettem. Közben Vincze Laci és Tamás is rámcodálkozott néha. Először találkoztam építetővel egyedül. Izzadtam. Laci lepasszolt egy pincét Szerencsre. Megépült. Annyira otrombát azóta se építettek. Nekem. Tamást ritkán láttam. Nyári időszak volt, állandóan művezetett. Egy alkalommal levitt magával Szombathelyre és Sopronnémetibe. Az ilyen felállású utazásokban van valami nagy csuda. Szinte minden pillanatára emlékszem. Talán máshogy nem is lehet kijönni belőle. Tamás tudta ezt. Minden mondata dolgoztatott. Születésnapjára meghívott. Fehér inget vettem, meg egy üveg bort. Tóni bácsi is így érezhette magát Kassáknál. Azóta is emlegeti. Megszólalni nem, csak figyelni. A kutyát meg magázni. Salával másképp volt. Nem érttem, mit miért csinál. Az én dolgaim belülről jöttek, én voltam. Éjjel „röpültem a ködben”, nappal meg valami egészen mást rajzoltam. Időnként elbeszélünk egymás mellett, különben meg igyekeztem ott lenni. Sokkal távolabb voltam, maradtam mindenkitől, mint fél évvel korábban. Az útleveél pontosan leírja ezt az állapotot.

Ősztől várt Kund Feri, Esztergom. Minimális munkalehetőség adódott a teljes időszakban. Inkább csak moso-

lyogtunk egymásra. Munkát kellett keresnem. Másutt. Közben szakmérnöki, jobbra-balra dolgoztam, időnként találkoztunk Ferivel és valami apróságot ettünk ketten. Akartam Esztergomba menni. Ismeretlenül is magaménak éreztem a szakállasok dolgait, így aztán rettenetesen fájlalom Esztergom így-elmúlását. A végén elmentem Velencébe, a biennáléra. Ez a Bachmannos ügy izgatott. Aztán kiérve és látva lecsillapodtam.

'97 nyarán lementem Pécsre. Az irodában végre újra éreztem valami olyanfajta pezsgést, mint akkor már majdnem két éve a Kvadrumban. Ősszel beindultak az iskolák, ami később a vesztetet is okozta. Nagyon sokat voltam távol – iskolában. Talán ekkor kezdett hajszálrepedni a Dévényi vonal. Kaptam egy házat Érdre, amit vihettem volna tovább diplomára, de nem tudtam zöld ágra vergődni sem Sándorral, sem a házzal. Annak előbb-utóbb el kellett úszni. El is úszott. Sándor attól kezdve már tudatosan csak befejező-feldolgozó minimál munkákkal bízott meg. Az egyetlen építésztervem – ami csak szöveg – a Mohácsra készült emlékeztető tömb.

A szakmérnökön eljött az utolsó félév. Középpület, amit volt szerencsém Plesz Tóni bácsival korrigáltatni. Hetente, kéthetente utaztam hozzá, kocsmázások, azóta már számtalanszor hallott, de akkor új gondolatok, irányok, elvek, vallomások, felismerések. Azóta is ezekből élek.

No, de a félév: a sok-sok iskolába lógás, a csődbe ment Katula-ház és egyáltalán: újévre megérlelték a döntést: vagy csináljam másképp vagy menjek a francba. Eljöttem. Mindezek ellenére a pécsi időszakot összességében a legjobbnak ítélem. És visszaírom. Ez már '98 február.

Átültem Eklerhez. Újra Pesten voltam, sikerült saját lakásba költözni és örültem Dezsőnek. A pécsi elbocsátásból próbáltam tanulni és nagyon odafigyelni a munkámra. Eleinte ment, aztán már nem. Elűszttattam egy újabb diplomára szánt házat. A többi meg lassan ment, de kapkodni nem szokásom. Egyszer aszongya a Dezső, hogy nem akar több munkát adni, keressek másik helyet. Hm. Beszélni nem sikerült róla, később sem. Valami volt az Ekler irodában. Egy-másfél évvel későbbre az utolsó emberig eljött mindenki. Azóta egyszer találkoztam Dezsővel. Másképp mennek a dolgai. Értékelné? Nem a legjobb félévem volt, mindenesetre tanultam belőle. Sajnálom. A félévet is.

Májusban átültem Sároshoz, akit ebben a félévben nem választott senki. Morcos volt. Akkor azt hittem, aztán rájöttem, hogy mindig olyan. Lacinál aztán újra ég és föld. Maximális odafigyelés a vándorra, talán már túlzottan is. A zene-pavilon kiviteli terve minimál feladatnak indult, aztán nem az lett. 20-ban rajzoltam az egészet. Élveztem. Kaptam egy új házat, inkább kis átalakítás, ami (talán) elkészült, de vállalhatatlan. Később nagyobb munkák kisebb részfeladatai jutottak. Laci bombázott könyvekkel, de beszélni sosem tudtunk róla. Nem volt közös nyelvünk erre. Kultuszhangulat volt, ami zavart. Ma is. Később Svédország volt. Järna.

Ezzel aztán hirtelen vége is lett a három évnek. Nem tudtam és nem is akartam mindent kiírni magamból. A vándoriskola ennél sokkal több, és lehet más is. Belőlem ez jött most ki. Talán egy kicsit neki vagyok keseredve. Talán nem. Ha újra ott lennék, újra végigcsinálnám. Mert végig kellett csinálnom.

MÁRTON LÁSZLÓ ATTILA

Az én Mesterem, Jánossy György úgy tanított minket a Főiskolán, hogy lapozzuk végig a folyóiratokat, könyveket, nézzük meg az épületeket, és válasszuk ki magunknak azt, ami fontos nekünk, és rögzítsük, raktározzuk el.

A Főiskolai tanulóévek indíttatása nem vezetett egyenesen a Vándoriskola (az organikus építészet) felé, de a kíváncsiság igen. Fontos volt a lehetőség, neves, jó építészekkel együtt dolgozni, megismerni a szakmát a valóságos oldaláról is. A szervezettség további vonzerőt jelentett, és biztosságot adott a tudat, hogy három évig van munkám. A Magyar Iparművészeti Egyetemről, de gondolom a máshonnan is kikerülő fiataloknak fontos, hogy megismerjék szakmájukat, tanulni lehet a jóból, és a rosszból is. Mindenki eldöntheti, hogy a vándorállomásai közül melyik irodában kinek a munkáját tartja jónak, mint ahogy az irodákat is rendszerezheti, melyiket tartja követendőnek, és melyiket nem.

A felvételi után Bodonyi Csabához jelentkeztem, de mivel nem tudott fogadni, a Triskell-hez kerültem. Első munkám a Piliscsabai Katolikus Egyetem egyetemi klubjának kiviteli terve. Kihívást jelentett ez az épület, mivel formálásával teljesen új volt számomra. Nehéz volt beilleszkedni Turi Attila gondolkodásmódjába, de egyszer ezt is ki kell próbálni. E munkával bepillantást nyerhettem az auditorium maximum épületének tervezésébe is. Tanulságos volt látni, mennyire fontos, hogy legyen egy ember, aki össze tudja fogni az épület kiviteli tervén dolgozó munkatársakat. A másik, számomra érdekes munka a herendi pályázat volt. Izgalmas volt két fordulón keresztül látni a kétfajta építészeti felfogás (Turányi Gábor - Triskell) ütközését. Az itt eltöltött idő bepillantást engedett a Kecse utca mindennapi életébe.

Bodonyi Csabával a Főiskolán, a miskolci kollektív ház építészeivel együtt tartott előadás során találkoztam először. Most lehetőség adódott, hogy a második félév során nála dolgozzam, így kerültem hozzá. Itt tapasztaltam meg először, mit jelent az, amikor valaki egyszerre több dologgal foglalkozik (kamara, főépítészség), és az építészetre már csak kevés ideje marad. A munkák során fontos volt az, hogy nem kellett őt „vadászni”, ha probléma adódott; ha kellett, mindig segített (feltéve, ha bent volt az irodában). Részesévé válhattam a Miskolci Színház szabadtéri nézőtere lefedési munkáinak, az encsi rendőrkapitányság pályázatának. A munkákon volt idő önállóan gondolkodni, vázlatozni, noha sokszor a végeredmény más lett. Meg kell még említenem Győző bácsi nevét, aki igazi, fehér köpenyes „régibűtordarab” volt, szerkezeti tudásával sokszor segített nekem.

Néhány hónap otthoni munka következett. 1993-ban Jakab Csabával Farkaslakán felmérő munkába kezdtünk. Ekkorra már (1997) kb. 14 porta, 48-50 épület adatait jegyeztük föl. Közben a farkaslaki monográfia pályázatot is megnyertük, ezért fontossá vált a begyűjtött anyag rendezése, feldolgozása.

A Pagony nem éppen az az iroda, ahol egymást érnék a vándorok (másként lenne, ha tudnák milyen csinos egyetemista lányok dolgoznak ott...), pedig a Vándoriskola mű-

ködési rendje is rendelkezik eziránt (11. §.). Túl sokat nem lehet tudni róluk, pedig igazi műhelyhangulat van náluk. Fát ültetnek, előadásokat szerveznek, könyvet fordítanak, alapítványt működtetnek és egy cukrász (az egyik munkatárshölgy) rendszeresen süteményt is készít a dolgozóknak. Felépítésük és működésük az egyik olyan példa volt számomra, amiből remélhetően a későbbiekben is tudok meríteni. Családi házak kertépítészeti engedélyezési és kiviteli tervei mellett részt vettem piac, utca, nagyobb közpark tervezésében is, egészen a tájtervezési munkáig. Megfordítva a sorrendet, a minket befogadó tájtól az utcabútorig többféle léptékkal megismerkedhettem. Részt vettem az általuk szervezett tájmegfigyelési gyakorlatokon is. Érdekes volt egy adott hely változásának hétről hétre való nyomonkövetése.

A következő állomás a Kör Kft. volt. Velük már korábban is volt kapcsolat, Reppert Béla volt a főiskolai diplomám opponense, Vizér Péter (a Kör Kft. másik irodájából) pedig a mesterdiplomám konzulense. Ebben az irodában is én voltam az első vándor, Krizsán Andrásnak kerültem. Ő egyből a mélyvízbe dobott, feszített tempóban (egy nyár alatt) dolgoztuk ki három nagyobb épület kiviteli tervét, és két engedélyezési tervet. A tervezés mellett András még vidékre is járt művezetni, ezért fontos volt, hogy az irodában haladjanak a munkák. Mára ezek a házak már felépültek, tanulságos volt látni az irodai munka eredményét.

Axis. Néha borzasztó volt. Feritől lehetett tanulni, türelmet, alaposágot. Rosszul éreztem magam, amikor harmadszorra is végigjavította a kiviteli terveket, és még akkor is volt ereje elmagyarázni azt, amit rosszul csináltam. Tanulságos volt azért is, mivel a tőle kapott diplomafeladatom nagyon hamar elkezdték építeni, és én voltam a tervező és a művezető is. A rosszul bekottázott terveket, elmaradt csomópontokat ugyan tudtam pótolni, de ezeket a hibákat már a saját bőrömmön kellett megtapasztalnom. Néha bepillanthattam Nagy Tamás és Vincze Laci munkáiba is. Nagyobb lélegzetű munka volt a Király-udvar felmérése és átalakítása. Már korábban is dolgoztam számítógéppel, de egy régi épület felmérésének a feldolgozása türelmet próbáló feladat. A munka legizgalmasabb része a Tokaj Kereskedőház kísérleti borpincéjének felmérése volt. Itt többször is megfordultunk, sikerült a pincemesterrel és néhány kísérleti borral is közelebbről megismerkednünk.

Az utolsó állomás a Paralel iroda volt. A Kecse utcában kezdtem, és itt is fejeztem be a vándorlásomat. Azt mondják, az építészet elsősorban a férfiak szakmája, nők ritkán rúgnak labdába. Az itt eltöltött idő alatt megbizonyosodhattam, hogy az itt dolgozó két nő sokszor férfiakat megszégyenítő eréllyel tudja munkáit végigvinni, felépíttetni úgy, ahogyan azt ők elképzelték. Velük együtt dolgozva, más irodáktól eltérően, nagyobb szabadságot kaptam a tervek kidolgozásánál, egy-egy saját ötletet is be lehetett építeni a tervbe. Ha nem csupán rajzoló alkalmazzák az embert, jobb kedvvel dolgozik a munkán. A letöltött félév után még tovább maradtam, az éppen folyó építészeti tervek mellé, önálló tervezőként, belső-építészettel foglalkoztam.

RÉVAI ATTILA

1996 júniusában diplomáztam a Budapesti Műszaki Egyetem építészmérnöki karán, augusztusban felvételiztem a Vándoriskolába. Kialakult elképzelésem nem volt sem a „hogyan tovább”-ról, sem az intézményről, ahová jelentkeztem. Egyet éreztem biztosan: nem szabad kiengedni, mert a diploma nem valaminek a vége, hanem a kezdete. Így kísérleti alapon vágtam bele.

Az iskola működési szabályzata kicsit elrettentett a kezdet kezdetén, bizonyos szigorúságot éreztem az utolsó egyetemi évek laza életviteléhez képest. Véleményem szerint ez a drasztikus váltás jónéhány tehetséges fiatal elrettent az iskolától, nem mintha diploma után munkába állva kedvezőbb feltételek várnák a végzősöket bárhol is. Az iskola vándorlásos rendszere vitathatatlanul a legszerencsésebb működési elv egy fiatal, fogékony, látni kívánó ember számára. (Egyéni problémám, hogy igazán nem tudtam kiaknázni a benne rejlő lehetőségeket.) A merev, (elvieken) kötelező, félévenkénti váltást viszont nem tartom jónak, mert akad olyan helyzet, ahol ez sem a mester, sem a vándor érdekeit nem szolgálja, sőt mindkét fél dolgát megnehezíti. A probléma szabályozott orvoslására az utóbbi években történtek kísérletek. A valós feladatokon révén történő tapasztalatszerzés nem váltható ki semmilyen más képzéssel. Az ezen alapuló rendszer az iskola fő erőssége, továbbá az a sokszínűség, amelyet három év több munkakapcsolatában megtapasztaltam én is.

Az iskola gyengéjének tartom viszont az elméleti képzést, részben kontrollálatlansága, részben a kedvezőtlen időpontok miatt. Az ellenőrizetlen, autodidakta jellegű összejövetelek felszínes információk közvetítésére alkalmasak csak, a lényeg nem kerül felszínre, a félinformációk és pongyola megfogalmazások tévútra viszik a résztvevőket. Felbecsülhetetlen értékűek viszont azok az alkalmak, amikor jelentős vendégek, mesterek vannak jelen, adnak elő. Nemcsak a konkrét mondanivaló, hanem sze-

mélyes kisugárzásuk, szellemiségük, műveltségük miatt is, ami önmagában is ösztönző. A péntek esti időpont szerintem a lehető legrosszabb, mivel mindenki félig kiengedett, a heti hajtás után szellemileg és tán fizikailag is kimerülve érkeznek az összejövetelekre, ahol teljes szellemi fogékonysággal, frissességgel gondolatokat cserélni, vitatkozni, tanulni, megérteni kellene. Javaslatom szerint teljes napot kellene ezekre a dolgokra szánni. Két-három hetente egy pénteki napot, amikor reggel kipihenten, tervmegbeszélésektől kezdve épületlátogatásokon, kirándulásokon keresztül, közös alkotóműhelyekkel, elméleti feladatokkal fűszerezve az eddig már megvalósult építésztörténeti és -elméleti előadásokkal hatásos munkát lehetne végezni.

Kapcsolataim mestereimmel nagyon jók voltak, talán kis túlzással barátinak is mondhatók. Mindenhol bejártott, működő rendszer fogadott, amelybe beilleszkedni nem okozott nehézséget.

Első mesteremtől, Sáros Lászlótól „mindent” tanultam. Az egyetemről kijöve minden szó információ volt, a szakmai dolgoktól kezdve a jogi kérdésekig. Szerettem nála dolgozni, családias baráti hangulatban.

Makovecz Imre kihagyhatatlan, nem szabad elszalasztani a lehetőséget, hogy a kortárs magyar építészet legkiemelkedőbb egyéniségét és alkotói felfogását kicsit közelebből megismerje az ember, irodájában dolgozzon. Kund Ferenc műhelye volt harmadik állomásom, egy fantasztikus miliő, a „mediterrán” Esztergom közepén. A nyugodt, napfényes-derűs munka, a baráti hangulat emlékei élnek bennem a legerősebben.

Utolsó utam Ekler Dezsőhöz vezetett. Sajátos vibráló egyéniségéből következő dinamikus alkotói módszere már a kezdetben is élvezetes, szellemi tornával egybekötött tervezést jelentett. Az állandóan változó, a körülményekhez ezer szállal kapcsolódó és azokra érzékenyen reagáló tervezési metodika az élet organikus egységének metaforáját jelenti számomra. Jelenleg is itt dolgozom, Ekler Dezsőt mesteremnek és barátomnak tekintem.

A három új diplomás vándor a Kecske utcai iroda kertjében; balról: Révai Attila, Márton László Attila és Fülöp István. A csoportképen a zsüri tagjai és a vizsgát meghallgató vándorok, valamint az újonnan felvételt nyert építészek. (Salamin Ferenc felvételei)

Révai Attilának a MAKONA irodában készített terve:
Gera (Németország), Szent Erzsébet római katolikus
templom, meghívásos pályázat, 1998. Földszinti
alaprész, hossz- és keresztmetszet, valamint oldal- és
főhomlokzat. A terv megvételt nyert.

